

UNIVERSITATEA „OVIDIUS” CONSTANTA
SCOALA DOCTORALA DE TEOLOGIE
DOMENIUL DE DOCTORAT TEOLOGIE

TEZA DE DOCTORAT
TEMEIURILE ȘI LUCRAREA CELOR ȘAPTE
SFINTE TAINE ÎN BISERICĂ, DUPĂ NOUL TESTAMENT
REZUMAT

Conducător de doctorat

I.P.S. PROF.UNIV.DR.. T E O D O S I E P E T R E S C U

Student-doctorand:

Pr.Lupșac Gh. Ioan-Ostap

CONSTANTA,2015

UNIVERSITATEA „OVIDIUS” CONSTANTA
SCOALA DOCTORALA DE TEOLOGIE
DOMENIUL DE DOCTORAT TEOLOGIE

TEMEIURILE ȘI LUCRAREA CELOR ȘAPTE
SFINTE TAINE ÎN BISERICĂ, DUPĂ NOUL TESTAMENT

Conducător de doctorat

I.P.S. PROF.UNIV.DR. T E O D O S I E P E T R E S C U

Student-doctorand:

Pr.Lupșac Gh. Ioan-Ostap

CUPRINS

INTRODUCERE.....	4
1. Argument și obiectivele cercetării.....	4
2. Relevanța temei în contextul cercetării actuale	6
3. Scurt cadru al lucrării	14
4. Metode de cercetare.....	15
CAPITOLUL I - PREFIGURAREA SFINTELOR TAINE IN <i>VECHIUL TESTAMENT</i>	18
1.1 Taina Sfântului Botez	19
1.2 Taina Mirungerii.....	24
1.3. Euharistia	27
1.4. Preoția.....	35
1.5. Taina Pocăinței	38
1.6. Cununia	46
1.7. Sfântul Maslu	53
CAPITOLUL II - TAINELE DE INIȚIERE ÎN <i>NOUL TESTAMENT</i> ȘI IMPORTANȚA LOR ENTRU ÎNCORPORAREA CRESTINULUI ÎN VIAȚA BISERICII	59
2.1. Taina Sfântului Botez	59
2.1.1 Noțiuni generale	59
2.1.2. Texte din <i>Noul Testament</i> privind săvârșirea Tainei Sfântului Botez	62
2.1. 3 Nașterea din nou: botezul cu apă și duh	65
2.1.4. Botezul copiilor mici după <i>Noul Testament</i>	67
2.1.5. Mărturii referitoare la botez în cărțile Noului Testament.....	71
2.1.6. Învățăturile Sfinților Părinți cu referire la botez.....	76
2.2. Sfânta Taină a Mirului (Mirungerea)	85
2.2.1.-Noțiuni generale	85
2. 2.2 Despre Taina Mirungerii în cărțile <i>Noului Testament</i>	91
2. 2.3. Învățăturile Sfinților Părinți și a scriitorilor bisericești referitoare la Taina Mirungerii, după <i>Noul Testament</i>	97
2.2.4 Administrarea Sfintei Taine a Mirungerii	107
2. 3 Sfânta Taină a Euharistiei.....	108
2.3.1. Noțiuni generale	108
2.3.2 Sfânta Euharistie în textele Noului Testament	114
2.3.3. Taina Euharistiei – Taina Iubirii și unității Bisericii în textele Noului Testament.....	120
2.3.4 Administrarea Sfintei Taine a Euharistiei	125
2.3.5 Sfânta Euharistie în Scrierile Sfinților Părinți	128
2. 3. 6 Conciliul Ecumenic al Bisericilor și documentul Botez-Euharistie –Ministerium în lumina Noului Testament	133
CAPITOLUL III - PREOȚIA SACRAMENTALĂ DUPĂ <i>NOUL TESTAMENT</i> ȘI MISIUNEA EI ÎN BISERICĂ.....	137

3.1. Noțiuni generale	137
3.2. Calitățile morale ale candidatului la hirotonie, după Noul Testament	142
3.3. Iisus Hristos Arhiereul Veșnic.....	144
3.4. Mărturii neotestamentare privitoare la slujirea preotească.....	155
3.5. Chemarea și misiunea preotească în Biserică, după scrierile Sfinților Părinți	167
3.6. Temeiuri din Noul Testament în rânduiala hirotoniei și prevederi canonice	185
CAPITOLUL IV - SFÂNTA TAINĂ A MĂRTURISIRII (POCĂINȚEI), DUPĂ NOUL TESTAMENT ȘI IMPORTANȚA EI PENTRU DESĂVÂRȘIREA CREȘTINĂ	195
4.1. Noțiuni introductive.....	195
4.2. Valoarea pocăinței pentru desăvârșirea creștină.....	205
4.3. Mărturii din Noul Testament despre Taina Pocăinței.....	213
4.4. Sfânta Taină a Pocăinței în scrierile Sfinților Părinți	221
CAPITOLUL V - SFÂNTA TAINĂ A CUNUNIEI, DUPĂ NOUL TESTAMENT ȘI IMPORTANȚA EI PENTRU FAMILIA CREȘTINĂ	228
5.1. Noțiuni generale	228
5.2. Cununia ca Taină.....	230
5.3. Sfânta Taină a Cununiei după Noul Testament reflectată Legislația Bisericească.....	238
5.4. Texte din Noul Testament din rânduiala Tainei Cununiei.....	243
5.5. Sfânta Taină a Cununiei în Scrierile Sfinților Părinți.....	256
5.6. Diferențe de rânduială a slujbei în alte Biserici Ortodoxe.....	260
CAPITOLUL VI - SFÂNTA TAINĂ A MASLULUI ȘI IMPORTANȚA PASTORAȚIEI BOLNAVILOR DUPĂ NOUL TESTAMENT.....	263
6.1. Noțiuni generale despre instituirea și săvârșirea Tainei	263
6.2. Considerații privitoare la săvârșirea tainei	269
6.3. Legătura dintre Sfânta Taină a Maslului și Taina Spovedaniei.....	271
6.4. Mărturi referitoare la Taina Sfântului Maslu în Noul Testament	273
6.5. Mărturii ale Sfinților Părinți privitoare la Taina Sfântului Maslu	275
6.6. Texte din Noul Testament care se citesc la slujba Sfântului Maslu și comentarii pe marginea lor	280
6.7. Rugăciunile care se citesc în cadrul Sfântului Maslu, având teme neotestamentare.....	293
CAPITOLUL VII - PRIVIRE INTERCONFESIONALĂ ASUPRA SFINTELOR TAINE (ROMANO CATOLICI ȘI PROTESTANȚI).....	297
7.1. Noțiuni generale la romano - catolici și protestanți.....	297
7.2. Prețuirea căsătoriei și a familiei în lumea creștină	304
7.3. Doctrina romano-catolică despre sacrameinte (taine)	306
7.4. <i>De Sacramentis</i> - o sinteză a practicii liturgice răsăritene și apusene în identitatea sacramentală a Bisericii	312
CAPITOLUL VIII - VALOAREA SFINTELOR TAINE ÎN VIAȚA CREȘTINĂ ACTUALĂ	329
8.1. Noțiuni generale	329
8.2. Taina Sfântului Botez –nașterea din nou.....	331
8.3. Taina Mirungerii – pecete duhovnicească.....	333
8.4. Sfânta Euharistie – hrană pentru veșnicie.....	334
8.5. Taina Hirotoniei – urmarea lui Hristos.....	337

8.6 Sfânta Taină a Pocăinței – renașterea sufletească	340
8.7 Sfânta Taină a Cununii – taina iubirii	342
8.8 Sfânta Taină a Maslului – taina vindecării	346
CONCLUZII	349
BIBLIOGRAFIE	356
I. Ediții ale Sfintei Scripturi.....	356
II. Dicționare biblice, concordanțe și enciclopedii	358
III Comentarii biblice	359
A) Patristice	359
B) Moderne.....	363
IV. Introduceri și lucrări de Teologie Biblică.....	368
VI. Cărți de cult	378
VII. Studii și articole	380

INTRODUCERE

1. Argument și obiectivele cercetării

Încă din timpul studiilor universitare, când vrednicul de pomenire Prof.diac.dr. P.I.David, care ne solicita nouă studenților să avem caietul misionarului în care să fixăm principalele adevăruri de credință ortodoxă combătute de eterodocși m-am gândit că ar fi extreme de util să dezvolt această idee căutând argumentări biblice pentru aceste adevăruri de credință. De asemenea P.C.Pr.Prof.Dr. Emilian Cornițescu, ne explica la începutul fiecărei ore de curs despre prefigurări din Vechiul Testament, referitoare la adevărurile de credință din Noul Testament și de asemenea explica termenii respectivi, traducerea lor, simbolismul lor, etimologia fiecărui termen și traducerea lui în limba română din limba ebraică, de aceea am găsit de cuvința să redăm și simbolismul Tainelor din Vechiul Testament care se oglindesc în cel Nou.

Aceasta întrucât pentru cea mai mare parte a eterodocșilor, doar Sfânta Scriptură se vrea a fi autoritate indubitabilă. Cu timpul m-am oprit asupra Sfintelor Taine în acest sens, deoarece în protestantism și neoprotestantism elemental mistagologic al cultului divin este negat și contestat. Chiar dacă o parte din aceste confesiuni recunosc două taine (Botez, Euharistia), aceste nu au caracter mistagologic ci mai degrabă anamnetic.

De aceea am pornit la alcătuirea acestui proiect de teză de doctorat, cu Înalta Binecuvântare a I.P.S.Prof.Univ.Dr.TEODOSIE, încercând să aduc un modest aport la argumentarea biblică a Sfintelor Taine, lucrări esențiale în viața Bisericii Ortodoxe, fără de care

întreaga operă de răscumpărare a Mântuitorului ar fi grav afectată și aproape că nu și-ar avea sens.

Consider că această lucrare poate constitui un reper al preoților în activitatea misionar-pastorală, mai ales în zonele de misiune în care prozelitismul eterodocșilor afectează mai mult sau mai puțin viața credincioșilor ortodocși.

Cu toate că problematica fiecărei Sfinte Taine a fost abordată în teologia noastră de mai mulți teologi am considerat că prezentarea tuturor Sfintelor Taine într-un context biblic misionar ar fi utilă, întrucât acestea în ansamblul lor reprezintă fundamental doctrinar și spiritual al Ortodoxiei. Acestea deoarece nu vom putea separa niciuna din Sfintele Taine de Sfânta Euharistie, care este centrul existenței creștine și nici Sfintele Taine între ele.

Prezenta lucrare a fost pe parcurs îmbogățită cu literatură biblică a cercetătorilor moderni, datorită vastei bibliografii recomandate de către P.C.Pr.Prof.Dr. Stelian Tofană, căruia îi mulțumesc pe această cale.

În alcătuirea lucrării am căutat să folosesc pe lângă Sfânta Scriptură și bibliografie vizând pe Sfinții Părinți precum și pentru actualizarea lucrării scrieri mai noi, atât dintre teologii români cât și dintre cei străini, inclusiv teologi eterodocși, mai ales în capitolul VII, unde este prezentată o privire interconfesională asupra Sfintelor Taine și am redat exact părerile acestor teologi referitoare la acestea..

Mi-au fost de mare folos cercetările făcute la bibliotecile din Kiev și Cernăuți, precum și din Regensburg, de asemenea participarea la oficierea Sfintelor Taine la bisericile ortodoxe din Ucraina, Grecia, Serbia și diaspora românească din Statele Uniunii Europene, pentru a vedea și a înțelege ritualul ortodox al slujbelor care se desfășoară și în alte Biserici Ortodoxe surori. De asemenea și ritualul slujbelor din Biserica ortodoxă greacă este puțin diferit și chiar slujbele Sfintelor Taine săvârșite de preoții ortodocși din diaspora românească din Uniunea Europeană, au un ritual mai scurt, aceasta datorită timpului care le este pus la dispoziție pentru a sluji, având în vedere că majoritatea lăcașurilor de cult sunt închiriate pe o anumită perioadă.

Am considerat importantă prezentarea de texte neotestamentare în rânduiala Sfintelor Taine, demonstrând prin aceasta că ele sunt așezate temeinic pe tradiția neotestamentară a Bisericii.

De asemenea am considerat util să abordez Sfintele Taine din perspective ortodoxă și în comparație cu concepția romano-catolică privitoare la acestea, întrucât în ciuda faptului că atât noi ortodocșii și romano-catolicii recunoaștem aceleași șapte Sfinte Taine, doar concepția despre ele diferă.

La alcătuirea lucrării au mai existat și unele mici dificultăți pe care le-am trecut cu bine, dar parcă mereu mai trebuia să mai adaug ceva la fiecare capitol după ce credeam că am terminat capitolul respectiv. Chiar și acum cred că s-ar mai putea adăuga multe alte detalii în abordarea acestei teme foarte largi, dar acest lucru se va putea face poate într-un alt context sau poate într-un alt studiu mai pe larg.

2. Relevanța temei în contextul cercetării actuale

În primul rând pentru a vorbi despre Sfintele Taine, este necesar să fie explicate înțelesul acestor cuvinte “sfîntenie” și “taină”. După *Dicționarul Biblic*, avem următoarele explicații referitoare la cuvintele: sfîntenie, sfânt, sfinți, pe care le vom arăta pe rând. Probabil că nu există nici o religie fără o distincție între sfânt și profan, și în majoritatea religiilor, dacă nu în toate, omul religios este cel pentru care ceva este sfânt. Aceasta se ilustrează în mod impresionant în Sfânta Scriptură. Principalele cuvinte sunt în ebraică “qadshosh” în *Vechiul Testament* și în greacă este „aghiazin”- a sfinți“ în *Noul Testament*, ambele cuvinte avînd o etimologie nesigură. Dacă rădăcina principală “qds” este derivată de la rădăcina simplă “qds”, însemnînd “a tăia” sau “a separa”, se verifică „hagnos”, probabil „haqnin”- neprihănit, ea denotă calitatea de a fi aparteși, prin urmare, separarea în scopul unei întrebuițări divine a unei persoane sau a unui obiect, de ceea ce este comun sau profan¹.

Terminologia din *Noul Testament*, sugerează distincția dintre sfîntenie care este însăși ființa lui Dumnezeu și sfîntenia care marchează caracterul poporului Său. Termenii “semnos”, aceea ce invocă reverența (1 Tim.3,8), “hieros” sacru, avînd legătura cu divinitatea (2 Tim.3,15), și “hagnos”, aceea ce este pur sau cast (2 Co.11,2), sunt folosiți cu referire la poporul lui

¹ *Dicționar biblic*, Ed. Cartea Creștină, Oradea, 1995, p.1197

Dumnezeu, în timp ce termenii “hosios” (Ap..15,4) și “hagios” (In 17,11) sunt aplicați în primul rând la Dumnezeu, denotând un caracter care este în antiteza absolută față de caracterul lumii².

În *Noul Testament*, există șase referiri la sfințire (hagiasmos) și alte patru cazuri în care același cuvânt este tradus “sfințenie”, alți cinci termeni grecești sunt traduși tot cu “sfințenie” (hagiotēs, hagiosyne, eusebia, hosiotes, hieroprepes). Ca și în *Vechiul Testament*, găsim o întrebuințare dublă a sfințirii, există însă diferențe semnificative. Cele două întrebuințări sinoptice ale verbului “a sfinți” sunt ceremoniale sau rituale. Domnul nostru Iisus Hristos vorbește despre Templul care sfințește aurul și despre altarul care sfințește darul (Mt 23,17-19). Aici semnificația primară este consacrarea aurul și darul sunt dedicate, puse de o parte, și socotite ca fiind mai ales sacre și prețioase prin relația lor cu Templul și altarul deja sfinte. În cadrul unei întrebuințări paralele a acestui concept, însă o întrebuințare mai solemnă și mai directă spiritual, deoarece are de-a face cu domeniul personal, Hristos Se sfințește sau se consacră în vederea lucrării Lui jertfitoare, Tatăl ÎL sfințește pe El, iar El poruncește discipolilor Lui să-L „sfințească” pe Tatăl (In 10,36;17;19; Mt 6,9). O mai mare extindere a ideii este exprimată în sfințirea de către Iisus a poporului cu propriul Lui sânge (Evr 13,12) și posibil în(In 17,17), sfințirea de către Tatăl a credincioșilor prin Cuvântul adevărului. Epistola către Evrei formează ca un fel de punte între semnificația interioară și cea launtrică a sfințirii. Prin jertfa lui Hristos Își sfințește frații nu numai în sensul că îi pune de o parte, ci și în sensul că îi pregătește în vederea și slujirii lui Dumnezeu. El înfăptuiește această sfințire făcând ispășire pentru păcatele lor (Evr 2,17) și le curăță cugetele de faptele moarte (Evr 9,13). În același timp nu este absent îndemnul de a crește în sfințire (Evr 12,14), unde sfințenia este mai curând o stare, o condiție, decât o poziție.

Duhul Sfânt este cel care lucrează prin Sfintele Taine și care operează în sfințirea omului, însă El lucrează prin Cuvântul adevărului și prin rugăciunea credinței, și prin părtășia credincioșilor (Ef 5,26) pe măsură ce aceștia se verifică în lumina idealului de dragoste a Duhului și de indispensabilitate a sfințeniei (Evr12,14).

²*Ibidem*, p.1252

După cum justificarea implica eliberarea de pedeapsa păcatului, tot așa și sfințirea implica eliberarea de impurificările, privațiunile și puterea păcatului. Totuși sunt multe discuții în ceea ce privește intensitatea, extinderea și etapele acestei a doua eliberări.

Rugăciunea ca Dumnezeu să-i sfințească pe deplin pe credincioși, astfel ca duhul lor, sufletul lor și trupul lor, să fie păstrate fără prihană până la venirea lui Hristos este urmată de afirmarea că: „Însuși Dumnezeuul păcii să vă sfințească pe voi desăvârșit, și întreg duhul vostru, și sufletul, și trupul să se păzească, fără de prihană, întru venirea Domnului nostru Iisus Hristos. Credincios este Cel care vă cheamă. El va și îndeplini”. (1 Tes. 5,23-24), de aceea este nevoie ca lucrarea Sfintelor Taine să se facă fără întrerupere în Biserică până la venirea Domnului nostru Iisus Hristos.

Pentru a înțelege sensul cuvântului „taină” vom recurge tot la explicarea lui din dicționarul biblic. Folosirea termenului „raz”, (taina) cu termenul înrudit „peșar”, (soluție, interpretare, tălmăcire), a fost preluată de sectă de la Qumran iar utilizare acestei terminologii a furnizat un cadru pentru înțelegere termenului „mysterion” din *Noul Testament*³.

Înțelesul termenului „mysterion” în greaca clasică este „orice lucru ascuns sau secret” și a fost folosit mai ales la plural (ta mysteria) pentru a se referi la riturile sacre ale religiei misterelor a grecilor la care puteau participa numai cei inițiați. Verbul de bază este „myo”, care înseamnă în esență „a închide buzele sau ochii”. Dar în timp ce „taina” poate însemna – și în sensul contemporan are adesea sensul de – o taină pentru care nu poate fi găsit un răspuns, aceasta nu este o nuanță a termenului „mysterion” în greaca biblică și în cea clasică.

În *Noul Testament* „mysterion” indica o taină care este revelată, sau a fost revelată, care este divină prin amploarea să și care trebuie să fie făcută cunoscută de Dumnezeu oamenilor prin Sfântul Duh. În felul acesta termenul se apropie foarte mult de cuvântul „apocalypsis” din *Noul Testament* cu sensul de „revelație”. Termenul „mysterion” este o taină temporară, care după ce este revelată, cunoscută și înțeleasă – nu mai este o taină; „apocalipsis” este o posibilitate ascunsă temporar, care așteaptă să fie revelată pentru a se realiza și pentru a fi înțeleasă (1 Co 1,7). Cuvântul „mysterion” apare în Sfintele Evanghelii la Marcu 4,11, Matei 13,11 (plural) și la Luca 18,10. Aici termenul este folosit pentru a se referi la Împărăția lui Dumnezeu, a cărei

³ *Ibidem*, p. 1142

cunoastere- pentru simplul motiv că este „a lui Dumnezeu”-este rezervată pentru cei cărora le este „dată”.

În *Epistolele* lui Pavel, el folosește cuvântul frecvent și în afară de cele patru cazuri când cuvântul apare în Apocalipsă și de cele trei din Evangheliile sinoptice, cuvântul „mysterion” apare în *Noul Testament* mai ales în Epistolele lui Pavel (12 ori) Există patru aspecte ale teologiei Sfântului Pavel cu privire la „mysterion”⁴.

1.- Taina „mysterion” este eternă prin sfera ei, în măsura în care este raportată la planul divin de mântuire,este vestea cea bună, care formează conținutul revelației lui Dumnezeu (Ef 6,19), este taina lui Dumnezeu Însuși, care se concentrează asupra lui Hristos (Col 2,2). În felul acesta taina este conținută în planurile eterne ale lui Dumnezeu și este ascunsă în El (Efeseni 3,9), fiind decretată: „Ci propovăduim înțelepciunea de taină a lui Dumnezeu, ascunsă, pe care Dumnezeu a rânduit-o mai înainte de veci, spre slava noastră”. (1 Co 2,7)

2.- Taina este istorică prin vestirea ei. Această taină este de asemenea „taina lui Hristos”, vestită în mod istoric și definitiv de către Dumnezeu în Hristos Însuși (Ef 1,9;3,3), „la plinirea vremii” (Ga 4,4).

3.- Taina este spirituală în percepția sa. Am văzut deja din Evangheliile sinoptice că taina Împărăției este percepută în mod spiritual. Sfântul Apostol Pavel reține această idee atunci când privește taina lui Hristos ca fiind revelată apostolilor și proorocilor de Duhul Sfânt: „De unde, citind, puteți să cunoașteți înțelegerea mea în taina lui Hristos” (Ef 3,4); „Și de aș avea darul proorociei și tainele toate le-aș cunoaște și orice știință, și de aș avea atâta credință încât să mut și munții, iar dragoste nu am, nimic nu sunt”(1 Co 13,2); „Pentru că cel ce vorbește într-o limbă străină nu vorbește oamenilor, ci lui Dumnezeu; și nimeni nu înțelege, fiindcă el, în duh, grăiește taine”.(1 Co14:2)

4.- Taina este eshatologica prin rezultatul ei.Taina care a fost revelată la timpul potrivit continua să aștepte împlinirea divină în eternitate. Acesta este sensul în care trebuie înțeles termenul în Apocalipsă 10,7, „taina lui Dumnezeu”, vestită deja,va fi împlinită fără întârziere în mod colectiv „în zilele în care îngerul al șaptelea va suna din trâmbița lui”⁵.

⁴Nicolae Cabasila, *Tâlcuirea dumnezeiești liturghii și despre viața în Hristos*, Ed. Arhiepiscopiei Bucureștilor, 1989, p.130

⁵ Nicolae Cabasila, *Despre viața în Hristos*, cartea I, P. G., CL, col.503 A, p.23

Cuvântul „taină”, „sacrament” (lat.sacramentum) în sensul său specific teologic, când este folosit pentru a descrie anumite rituri ale credinței creștine, aparține perioadei de elaborare a doctrinei mult mai târzie decât *Noul Testament*. Vulgata redă astfel în unele porțiuni gr.mysterion (Ef 5,32; Col 1,27; 1 Tim 3,16; Ap 1,20; 17,7), care era totuși mult mai comun tradus prin „mysterium” –taina.

Sfintele Taine sunt slujbe bisericești prin mijlocirea cărora ni se împărtășește în chip special și prin anumite semne sau forme văzute, harul lui Dumnezeu, în cele mai importante momente și împrejurări ale vieții noastre.

Aceste Sfinte Taine sunt în număr de șapte, după numărul darurilor Sfântului Duh, și, spre deosebire de celelalte slujbe, ca: Sfânta Liturghie sau Laudele bisericești, care au un caracter public, Sfintele Taine au o destinație particulară, individuală.

La săvârșirea lor poate participa oricine, dar efectele lor se aplica numai unor anumite persoane, adică primitorilor Tainei respective, de aceea unii teologi le considera drept forme ale cultului particular.

Sfintele Taine se săvârșesc în Biserica, deci sunt forme ale cultului public al Bisericii, iar efectele lor mai largi se resfrâng nu numai asupra primitorilor, ci și asupra întregii Biserici, chiar Sfântul Simeon al Tesalonicului stăruie asupra caracterului ecclesiologic sau comunitar al Tainelor⁶.

Dacă ne referim de exemplu la Sfânta Taină a Botezului, cu fiecare nou botezat, trupul Bisericii crește, se mărește, iar prin Sfânta Taină a Împărtășirii, fiecare credincios se integrează efectiv în Biserică, adică în „Comuniunea sfinților”, iar despre Sfânta Taină a Cununiei, Sfântul Apostol Pavel însuși spune: „Taina aceasta mare este, dar eu zic în Hristos și în Biserică” (Ef 5,32)

Biserica este Trupul tainic al lui Hristos, iar viața spirituală a acestui organism bisericesc se întreține prin Sfintele Taine, care reprezintă „calea împărătească pe care El ne-a trasat-o, ușile pe care El ni le-a deschis și prin care El revine la oameni”⁷. Prin Sfintele Taine Mântuitorul nostru Iisus Hristos își continuă existența Sa vizibilă în Biserică, în iconomia sacramentală a Sfântului Duh. Spre deosebire de celelalte săvârșiri cultice, care răspund funcțiunii latreutice,

⁶ Pr.Prof. Ene Braniște, *Liturgica specială*, Ed. I.B.M.B.O.R. București, 1985 p.353

⁷ Nicolae Cabasila, *Despre viața în Hristos*, cartea I, P. G., CL, col.503 A, p.25

prin Sfintele Taine se împlinește funcțiunea harismatică sau sfințitoare a cultului ortodox, ele sunt mijloace de transmitere sau de comunicare individuală a harului divin și de sfințire, prin excelență, a vieții credincioșilor în Biserică, fiind deci mijloace de mântuire.

Săvârșirea Sfintelor Taine nu este legată de termene sau de date fixe, ca celelalte slujbe, ci se săvârșesc atunci când este nevoie, de regulă în Biserică.

În ceea ce privește săvârșitorul Sfintelor Taine, Sfântul Simeon ne spune că: „noi, când săvârșim Sfintele Taine nu lucrăm ci doar slujim, Duhul Sfânt fiind cel care lucrează prin noi. Și chiar dacă mii de preoți slujesc deodată, unul este Trupul și Sângele și uns este Jertfă, iar nu mai multe. Căci cuvântul lui Dumnezeu este viu și lucrător prtetutindenii și peste toate”⁸.

Prin Sfintele Taine, viem, ne mișcăm și suntem în Hristos. Chemarea Sfântului Duh este centrul fiecărei Taine, pentru ca prin ea se realizează o îndoită prefacere a elementelor umplute cu harul divin și a credinciosului care devine purtător de har. Această transformare nefiind un act mecanic din partea puterii divine, harul pătrunde tainic în suflet și cheamă la conlucrare cu el. Rugăciunile de invocare a Duhului Sfânt rostite de către Slujitori, inunda propria noastră ființă și produc transformarea noastră, ajutând firea umană să înainteze pe calea desăvârșirii.

După Sfântul Dionisie Areopagitul, Sfintele Taine, sunt mijloace sensibile ale harului divin care dau credincioșilor putere spirituală, primite cu credință, prin ele coboară în om energiile divine⁹.

Dumnezeu își vărsa harul Său peste fiii Bisericii creștine prin cele șapte Taine, ca prin șapte izvoare nevăzute. Astfel a hotărât Domnul nostru Iisus Hristos ca să ne împărtășească harul Sfântului Duh prin aceste șapte Sfinte Taine.

Tot așa și în viața sufletească avem șapte trebuințe și anume:

- 1.- Să ne naștem la viața harului prin botez;
- 2.- Să creștem cu Duhul Sfânt prin harul Său, prin Taina Ungerii cu Sfântul Mir;
- 3.- Să ne hrănim prin Taina Sfintei Împărtășanii;
- 4.- Atunci când sufletul a fost rănit, prin păcate, viața duhovnicească trebuie să se vindece prin Taina Sfintei Pocăințe;
- 5.- Când suntem slăbiți, să ne întărim prin Taina Sfântului Maslu;

⁸ Sfântul Simeon al Tesalonicului, *Despre Sfintele Taine*, cap 41, p.63, trad. rom.Toma Teodorescu, București, 1965.

⁹ Pr.Prof. Ene Braniște, *Dicționar enciclopedic de cunoștințe religioase*, ed. Diecezana, Caransebeș, 2001, p.494

6.- Să avem conducători duhovnicești, în Biserică, prin Taina Sfintei Preoții;

7.- În rânduiala statornicită de către Dumnezeu și în curățenie, să ne înmulțim prin darul lui Dumnezeu în Taina Sfintei Cununii.

Harul lui Dumnezeu se revarsă prin Sfânta Cruce, ca dintr-un izvor din care pornesc șapte izvoare, prin care primim roadele Sfintelor Patimi, ale morții și ale Învierii Domnului nostru Iisus Hristos. Aceste roade se revărsa prin Sfânta Biserică, de pe altarele ei, prin preoți, în sufletele credincioșilor, fii ai Bisericii Ortodoxe, în temeiul puterii pe care acești preoți o au de a împărtăși darul Sfântului Duh primit de la Mântuitorul prin Sfânta Taină a Hirotoniei.

Cele șapte Sfinte Taine ale Legii Noi sunt lucrări sfinte, văzute, rânduite de către Domnul nostru Iisus Hristos și săvârșite de o persoană care are Sfântul dar al arhieriei sau al preoției. Prin ele se revarsa în mod nevăzut, până la sfârșitul veacurilor, harul sfinților dumnezeiesc, peste credincioșii creștini¹⁰.

Întemeiate de Mântuitorul nostru Iisus Hristos, toate Sfintele Taine au constituit unul dintre capitoarele cele mai de seamă a literaturii creștine în general și ale literaturii patristice în special bazându-se pe texte scripturistice. De aceea în lucrarea de față vom pune mai mult accent pe texte din *Noul Testament* care să argumenteze esența lor divină. Importanța mare pe care o acordă literatura patristică Sfintelor Taine, se explică prin aceea ca prin ele se împărtășește harul Duhului Sfânt, care constituie prima condiție a însăși mântuirii obiectivă. Sfintele Taine sunt însăși viața Bisericii, puntea care leagă cerul și pământul, scara lui Iacov, pe care credinciosul urca spre desăvârșire și spre asemănarea lui Dumnezeu.

Cu toate că în scrierile Noului Testament nu ni se precizează exact numărul Sfintelor Taine și chiar în primele veacuri creștin numărul lor nu era precis delimitat¹¹, cele șapte Taine sunt amintite de majoritatea Sfinților Părinți și Scriitori Bisericești de până la Sfântul Chiril al Ierusalimului, semn ca ele se practicau și se explicau credincioșilor în scris și oral.

Cea mai des întâlnită și explicata Taina este Taina Sfântului Botez. Astfel în „Păstorul Herma” se afirmă că, fără a intra în creștinism prin Botez, nimeni nu se poate mântui; efectele

¹⁰ Pr. Vasile Pop, *Sfintele Taine; temeiuri scripturistice*, G.B., nr.1-2, 1975, p.41

¹¹ Numărul de șapte taine apare abia în secolul al XIII-lea, la un monah Iov și în „Mărturisirea” împăratului Mihail Paleologul, prezentată sinodului din Lyon; vezi H. Andrusos, *Dogmatica Bisericii Răsăritene Ortodoxe*, trad.rom., Sibiu, 1930, p.336-337.

sale cele mai de seamă sunt acelea ca la Botez omul moare și înviază, simbolic, cu Iisus Hristos¹².

Despre Sfintele Taine, vorbește și Sfântul Ambrozie al Mediolanului în cartea „De Mysteriis”, care cuprinde nouă capitole.

În opera sa, Sfântul Ambrozie explica neofitiilor înțelesurile tainice ale riturilor și ceremoniilor liturgice din slujba Botezului, a Mirungerii și a Împărtășirii, așa cum se săvârșeau aceste Sfinte Taine la Milan în vremea aceea¹³.

După Nicolae Cabasila, Tainele sunt: „viața lui Hristos în Biserica prin Duhul și în același timp continua și multiplă dăruire a lui Hristos prin Duhul, creștinilor, în Biserică”¹⁴. De aceea nu putem „vorbi de Biserică fără de har sau fără de Duhul Sfânt. Prin coborârea Duhului Sfânt a luat ființă Biserica” – Trupul tainic a lui Hristos. De aceea „harul este constitutiv Bisericii” pentru ca prin harul Sfântului Duh „se constituie, se perpetuează, se adâncește și se îmbogățește Biserica în viața cea nesfârșită a lui Hristos”. Viața Bisericii este viața în Hristos și în Duhul, iar lucrarea ei este răsfrângerea sfințeniei lui Dumnezeu peste lume, prin care se pogoară „cerul pe pământ”, încât numai în Biserică, în lumina Sfintelor Taine, împreună cu toți frații noștri, în fața dumnezeiescului altar și a împărtășirii cu Trupul și Sângele Sau, viețuirea noastră creștină se îmbogățește și crește spre desăvârșire. În aceste chip Biserica este chează sfințeniei și mântuirii noastre, cum se roagă Mântuitorul: „Pentru ei, adică pentru noi, Eu mă sfințesc pe Mine însumi, ca și ei să fie sfințiți într-o adevăr”. (In 17,19). Iar Duhul Sfânt este “Duhul adevărului”, prin Care dobândim „adevăratele izvoare ale mântuirii noastre”¹⁵. Prin puterea sfințitoare a Bisericii, în care este prezent Hristos și Sfântul Duh în mod real, ne „împodobim viața, familia, locașurile de rugăciune cu podoabele slavei dumnezeiești cu podoaba cea negrăită a Duhului Sfânt”. Astfel „fiecare Taină dă o putere pentru trebuința generală a

¹² Sfântul Ignatie, *Epistola către Smirneni*, VIII, 2.

¹³ Sfântul Ambrozie al Mediolanului, *Despre Sfintele Taine*, cartea II, cap.XII, P.L., XVI, col 805 A

¹⁴ Nicolae Cabasila, *Despre viața în Hristos*, trad.Pr.Prof.Dr. Ene Braniște, Pr.prof.Dr. Teodor Bodogae, Ed. Arhiepiscopia Bucureștilor, 1989, p.151

¹⁵ Sfântul Chiril al Ierusalimului, *Cateheze Mistagogice, Către cei se curând luminați*, II, 4-5, în vol.”Cateheze”, p.348

omului în vederea mântuirii de veci. Mai bine-zis, Hristos, cu Care se unește omul în fiecare dintre aceste Taine, lucrează în el conform trebuinței lui deosebite”¹⁶.

Părintele Nicolae Velimirovici, spune că Sfintele Taine, sunt: „cele prin care Biserica ne face părtași bucuriei care izvorăște din biruința Învierii lui Hristos: „De biruința lui Hristos se bucura toată făptura, de la cea dintâi zidită la cea din urmă. Singura biruința lui Hristos e ca un soare care împrăștie doar strălucire asupra tuturor. Doar biruința lui Hristos umple toate sufletele de bucurie. Doar ea este fără de răutate”¹⁷.

3. Scurt cadru al lucrării

Lucrarea este alcătuită din opt capitole: primul capitol cuprinde: Capitolul I: Prefigurarea Sfintelor Taine în cărțile Vechiului Testament, capitolul II: Tainele de inițiere în Noul Testament și importanța lor pentru încorporarea creștinului în viața Bisericii: Botezul, Mirungerea și Euharistia; al III-lea capitol se referă la Preoția sacramentală după Noul Testament și misiunea ei în Biserică; al IV-lea capitol arată despre Sfânta Taină a Mărturisirii (Pocăinței), după Noul Testament și importanța ei pentru desăvârșirea creștină; capitolul V cuprinde Sfânta Taină a Cununii și importanța ei pentru familia creștină; al VI-lea capitol se referă la Sfânta Taină a Maslului și importanța pastorației bolnavilor după Noul Testament, capitolul al VII-lea cuprinde o scurtă privire asupra Sfintelor Taine din punct de vedere interconfesional, iar ultimul capitol al VIII-lea redă pe scurt câteva referiri la valoarea Sfintelor.

Concluziile doresc să evidențieze faptul că Sfintele Taine au un caracter eclesiologic sau comunitar, efectele lor fiind răspândite nu numai asupra beneficiarilor ci și peste toată Biserica drept măritoare: cu fiecare nou botezat trupul Bisericii crește și se mărește; prin Taina Împărtășirii fiecare credincios intră în „comuniunea sfinților”, iar despre Taina Nunții Sfântul Apostol Pavel spune că: „Taina aceasta mare este, iar eu zic în Hristos și în Biserică”(Efeseni V, 32).

¹⁶ Sfântul Grigorie de Nyssa, *Marele cuvânt catehetic sau Despre învățământul religios*, 35-36, P.S.B. 30, 334

¹⁷ Pr. Prof. Dr. Dumitru Gh. Radu, *Caracterul eclesiologic al Sfintelor Taine și problema intercomuniunii*, „Ortodoxia”, nr.1, 1994, p.8

Din punct de vedere liturgic Sfintele Taine au și un scop latreutic, deoarece prin săvârșirea lor se împodobește trupul tainic al Bisericii, principala lor țință fiind unirea credincioșilor cu Dumnezeu, unire începută prin actul creației și care se va desăvârși prin în Împărăția cea Cerească, atunci când El va fi totul în toate: „Iar când toate vor fi supuse Lui, atunci și Fiul Însuși Se va supune Celui ce i-a supus Lui toate, ca Dumnezeu să fie toate în toți”(I Corinteni 15, 28). Așadar, scopul principal al Tainelor este acela de a-i sfinți pe credincioși, și de a-i pregăti în perspectivă eshatologică pentru unirea cu Dumnezeu în Dumnezeiasca Sa Împărăție.

Necesitatea Tainelor în viața noastră rezultă din necesitatea harului pentru mântuire și din instituirea lor dumnezeiască. Omul primește harul și se întărește în colaborarea cu acesta împărtășindu-se cu Sfintele Taine. Este adevărat că sunt unele Taine de care nu se pot împărtăși toți oamenii, așa cum este cazul Preoției, însă acest aspect arată rolul și locul pe care îl are fiecare credincios în Biserică, fiind așezat de Dumnezeu la starea potrivită cu darurile pe care le primește prin Taina Mirungeri: „Pe unii i-a pus Dumnezeu, în Biserică: întâi Apostoli, al doilea prooroci, al treilea învățători, apoi pe cei ce au darul de a face minuni; apoi darurile vindecărilor, ajutorările, cârmuirile, felurile limbilor. Oare toți sunt apostoli? Oare toți sunt prooroci? Oare toți învățători? Oare toți au putere să săvârșască minuni? Oare toți au darurile vindecărilor? Oare toți vorbesc în limbi? Oare toți pot să tălmăcească?”(I Corinteni 12, 28-30).

Fiecare creștin este legat indispensabil de Sfintele Taine, devenind de la Botez mădular al Bisericii, căpătând daruri și totodată îndatoriri prin Mirungere, unindu-se în chip real cu Hristos în Euharistie, întorcându-se la dreptate prin Pocăință, împlinind porunca paradisiacă prin Căsătorie, fiind ridicat din neputințe prin Masu și devenind următor Sfinților Apostoli prin Taina Hirotoniei. Toate cele șapte Sfinte Taine se raportează direct realitatea vieții noastre pe care o trăim întru nădejdea mântuirii și a vieții veșnice.

CONCLUZII

Toate cele șapte Sfinte Taine au temei în cărțile Noului Testament, ele fiind instituite de însuși Mântuitorul nostru Iisus Hristos și sunt lăsate spre administrare Bisericii prin slujitorii

ei consacrați, spre folosul duhovnicesc al credinciosul, fiind o punte de legătura dintre Dumnezeu și om.

Fiecare dintre aceste Sfinte Taine având o importanță deosebită într-un anumit moment dat al vieții credinciosului creștin, contribuind la creșterea duhovnicească și înmulțirea darurilor Sfântului Duh.

Pentru a înțelege mai bine noțiunile despre care se tratează în această lucrare, am dat definiția lor direct din dicționare autorizate și de asemenea am prezentat prefigurarea Sfintelor Taine din *Vechiul Testament* și legătura lor cu *Noul Testament*, precum spune Sfântul Apostol Pavel: „Iar dacă voi sunteți ai lui Hristos, sunteți deci urmașii lui Avraam, moștenitori după făgăduință” (Ga.3,29).

Am folosit foarte multe citate direct de la sursă, adică din Sfânta Scriptură, spre a demonstra izvorul și temeiul lor direct din cărțile scripturistice.

Toate Sfintele Taine au prefigurări în *Vechiul Testament*, sunt umbra celor viitoare, cum spune și Sfântul Apostol Pavel: „Astfel că Legea ne-a fost călăuză spre Hristos, pentru ca să ne îndreptăm prin credință.”(Ga.3,24)

Prin Taina Botezului, instituită de Mântuitorul, omul care crede în Hristos renaște din apă și din Duh la viața cea adevărată în Hristos și devine membru al Bisericii.

Botezul eliberează omul de sub osânda păcatului strămoșesc și îl renaște spiritual în Hristos și Biserică pentru viața de comuniune cu Dumnezeu, care începe prin afundarea primitorului în apa baptismală în numele Sfintei Treimi.

Exemplul Domnului și practica Apostolilor pot fi socotite o dovadă suficientă pentru instituirea aceste Taine de Domnul însuși, Taina Mirungerii este strâns legată de Taina Botezului, încât se poate spune că formează împreună o unitate cu două părți distincte.

Am argumentat din punct de vedere dogmatico-liturgico-canonice, despre Taina Sfântului Botez, bazându-ne pe texte temeinice din *Noul Testament*, pe care le-am citat, pentru a arăta necesitatea Botezului pentru mântuire: „De nu se va naște cineva din apă și din Duh, nu va putea să intre în Împărăția lui Dumnezeu.”(In. 3,5), de asemenea necesitate botezării copiilor mici, cu temeiuri din *Noul Testament*, unde se arată că și cei mici erau botezați. Totodată s-a arătat mărturiile Sfinților Părinți despre practicarea Botezului din primele veacuri creștine, pentru

a demonstra vechimea acestei prectici și continuitatea ei de la Mântuitorul Iisus Hristos până în zilele noastre. Mai ales a fost prezentată tălcuirea și mărturisirea Sfântului Ambrozie, care vorbește foarte explicit despre această Taină și semnificația ei. În legătură cu Taina Mirungerii s-a arătat legătura ei din vechime cu Taina Botezului din vechime până acum.

Taina Sfintei Euharistii a fost instituită de Mântuitorul însuși la Cina cea de Taină, ca prezență reală a Trupului și Sângelui Său în ea și ca anticipare a răstignirii și Învierii Lui.

La Cina cea de Taină Însuși Domnul a instituit Euharistia, ca să vină și să rămână mereu cu noi, ca Domnul Cel jertfit și înviat, până la sfârșitul veacurilor (Mt. 28,30).

Sfânta Euharistie nu este numai mijlocul unirii noastre cu Hristos, ci și țelul și dovada deplinei uniri cu El. La această deplină unire cu Hristos nu putem ajunge însă fără să fim una în mărturisirea credinței celei adevărate conform scrierilor Noului Testament Acest lucru se observă la săvârșirea Sfintei Liturghii în care înainte de a ne împărtăși cu Trupul și Sângele Domnului ne rugăm pentru ajungerea la unitatea de credință, zicând: „Să ne iubim unii pe alții ca într-un gând să mărturisim: pe Tatăl, pe Fiul și pe Sfântul Duh, Treimea cea de o ființă și nedespărțită”, după care urmează Simbolul Credinței. Nu putem lua parte la această comuniune euharistică dacă nu am ajuns mai întâi la unitatea de credință. De aceea trebuie interpretate corect textele Noului Testament care se referă la această Taină și toți să ajungem mărturisirea adevărului pe baza textelor relevante în *Noul Testament*.

Euharistia nu creează unitatea fără voia persoanelor, ci realizează aceasta folosindu-se și de acordul liber al credincioșilor, manifestat în mărturisirea aceleași credințe pe baza textelor din *Noul Testament*.

Am argumentat temeiul Sfintei Euharistii după cărțile Noului Testament, istoricul și dezvoltarea slujbei în jurul Sfintei Euharistii, precum și necesitatea împărtășirii credincioșilor: „Dacă nu veți mânca trupul Fiului Omului și nu veți bea sângele Lui, nu veți avea viață în voi.”(In. 6,53) Sfânta Liturghie, care are în centrul său Sfânta Euharistie este o lucrare comună a întregii Biserici, o împreună înaintere spre unirea cu Hristos, aici am dat citate direct din *Noul Testament*, pentru a arăta și a documenta temeinic , izvorul Euharistiei, care este Hristos și am enumerat toate textele care se referă la această Sfântă Taină.

După învierea Sa, Hristos a instituit Taina Mărturisirii și a dat ucenicilor Săi puterea Duhului Sfânt de a ierta păcatele, suflând asupra lor și zicând: „Luați Duh Sfânt, cărora veți ierta păcatele, iertete vor fi, și cărora le veți ține, ținute vor fi” (In. 20,22-23).

Toate componentele acestei Sfinte Taine: mărturisirea păcatelor, căința, iertarea sau epitimia sunt practicate în Biserica lui Hristos de la începutul existenței ei istorice.

Sfânta Taină a Cununiei, este un act sfânt, de origine dumnezeiască, care împărtășește harul Sfântului Duh, prin preot, unui bărbat și unei femei care se unesc liber în căsătorie, fiind ridicată la rang de Taină prin prezența Mântuitorului la nunta din Cana Galileii.

Taina Nunții sfințește legătura naturală a căsătoriei și o înalță la rangul unirii duhovnicești dintre Hristos și Biserică.

Căsătoria a fost rânduită de Dumnezeu și a fost ridicată la treapta de Taină de Mântuitorul Hristos, vedem că instituirea ei, a căsătoriei, datează chiar de la începutul creării primilor oameni: Fc. 2, 18-24; Mt. 19, 5-7; 1Co. 7,2; 6,16; Ef. 5, 25-33. Pentru aceste înalte și sfinte scopuri, legătura dintre soț și soție a fost ridicată la treapta de Sfânta Taină, la Cina cea de Taină.: Ef. 5, 25-33, am arătat rolul femeii în societate și în educația copiilor. La baza familiei există iubirea, care este o iubire jertfelnică și se întemeiază pe existența de sine a iubirii, Hristos fiind Cel care-i unește pe cei doi în Sine și ca atare rămâne în unire cu ei, aceștia au responsabilitate față de Dumnezeu și față de societate.

Prin căsătorie cei doi soți devin o familie, un trup: Mt. 19, 4-10; Mc. 10, 6-13; Lc. 16,18; 1 Co. 7; Ef. 5,31-33; Col. 3, 18-21; Evr. 12:, numai moartea și desfrânarea pot rupe legătura de unitate din căsătorie: Mt. 19, 5-6; Mc. 10,11, 1 Tim.5,11-14., căsătoria a doua a văduvilor și a văduvelor prin moarte sau prin desfrânarea celui alt soț este admisă: 1 Tim. 5, 11-; 1 Co. 7, 8-9,39.I,4.. Căsătoria nu trebuie desfăcută prin divorț: Mt. 19, 5-6;1 Co. 6,16; Mc. 10,9, de asemenea am arătat condițiile juridico-canonice care trebuie îndeplinite înainte de a administra Sfânta Taină a Cununiei. Sunt redată și mărturiile ale Sfinților Părinți care se referă la această Taină, și nu în ultimul rând au fost redată textele scripturistice care atestă temeiul Tainei în *Noul Testament*.

Legătura dintre un bărbat și o femeie în afară de motivarea de mai sus și făcută fără binecuvântarea Bisericii este socotită adulter, desfrânare: 1 Co. 7, 11; 6, 16; Mt. 19,9. Căsătoria între rudenii este oprită: Mc. 6,18.

În legătură cu Sfânta Taină a Preoției despre care am scris un capitol, trebuie să dăm citire cuvintelor Sfântului Simeon al Tesalonicului care s-a ocupat despre tratarea și explicarea Sfintelor Taine în lucrarea „Despre Sfintele Taine”.

În cuvântul său „Despre Preoție”, Sfântul Simeon sintetizează: „Ca primitor al celor mai înalte daruri și săvârșitor al tuturor Tainelor, arhiereul este icoana lui Hristos în lume și , împreună cu El, și preotul este aproape la fel. Episcopul este chipul Părintelui luminilor, de la care vine toată darea cea bună și tot darul desăvârșit. De aceea se numește episcopul „luminator”.(sviașcennek, slav.)

Am remarcat rolul preotului în comunitatea creștină și responsabilitatea pe care o are în misiunea sa de îndeplinit, atât în fața oamenilor, cât mai ales în fața lui Dumnezeu, aici sunt scoase în evidență atribuțiile, calitățile și datoria pe care trebuie să o îndeplinească preotul, iar harul lui Dumnezeu lucrează în Biserică prin preot indiferent de vrednicia sau nevrednicia acestuia.

Despre misiunea preoțească și rolul ei în lume am dat direct citate din *Noul Testament*, pentru a avea un argument puternic care se referă la slujirea lui Hristos în lume prin trimișii Săi și urmașii lor: „Precum M-a trimis pe Mine Tatăl, vă trimit și Eu pe voi.”(In. 20,21)

Se fac referiri la Scrierile Sfinților Părinți, care vorbesc foarte frumos despre această misiune dar și despre responsabilitatea ei. Sfinții Părinți arată în scrierile lor despre această slujire de instituire divină care ține de însăși natura sacramentală și misiunea mântuitoare a Bisericii. Vedem că la rugăciunea de la hirotonie este invocat harul de la Sfântul Duh pe care l-a avut diaconul Stefan din *Noul Testament*. Tot la rugăciunea de la hirotonie este invocat textul din *Noul Testament*: „Si care între voi va vrea să fie întâiul să vă fie vouă slugă.”(Mt. 20,27)

Preotul are, de asemenea, chipul rânduielilor superioare și este, după episcop, a doua lumină. El este lucrătorul și dătătorul Sfintelor Taine și de aceea se numește și el săvârșitor.

La hirotonia Episcopilor, în textul rugăciunii se evocă textul din *Noul Testament*: „Si pe unii i-a pus Dumnezeu, în Biserică: întâi apostoli, al doilea prooroci, al treilea învățători; apoi

pe cei ce au darul de a face minuni; apoi darurile vindecărilor, ajutorările, cârmuirile, felurile limbilor” (1 Co. 12,28), de asemenea am arătat rânduialile canonice care trebuie respectate pentru intrarea în cler.

Diaconia este a treia rânduială, a treia treaptă, și are chipul îngerilor slujitori, care se trimit întotdeauna spre ajutor celor ce vor să dobândească mântuirea. De aceea se și numește diaconul crainic, vestitor și slujitor.

Toți suntem însă ai aceluiasi Dumnezeu și ai aceleasi Jertfe, din care ne și împărtășim împreună. Suntem toți un singur trup și împreună împărtășim altora darurile dumnezeiești, fiecare după harul și treapta slujirii noastre.

Pentru ca prin botez, preoții nasc în naștere duhovnicească din apă și din duh pe credincioșii botezați de ei, apoi îi învață, conducându-i spre mântuire, ca și părinții pe fiii lor, aceștia (preoții) se numesc „Părinți”sau „învățători iar credincioșii se numesc „fiii” lor:1 In. 2, 18; Gal. 4 , 19; 1 Co.. 4, 15; 1 Tim. 1,2: ;1 In. 3,7; Flm. 1,10: 1 Tes. 2, 11,1 Tit, 2,4.

În legatură cu Taina Spovedaniei, am dat citate care au temei în *Noul Testament*, rânduiala cum trebuie săvârșită Taina, canoanele care trebuie respectate, ca pildă a mărturisirii și a pocăinței avem ca model a sincerei mărturisiri pilda Fiului Risipitor, pocăința trebuie făcută cu sinceritate, smerenie și cu hotărâre fermă de a ne strădui să nu mai păcătuim, de asemenea alte pilde de pocăință din *Noul Testament* avem pe vameșul și fariseul, tâlharul de pe Cruce, pocăința lui Petru, alt exemplu revelator este pocăința lui Pavel care are temei în cărțile Noului Testament: „Pe mine, care mai înainte huleam, prigoneam și batjocoram. Totuși am fost miluit, căci în necredința mea, am lucrat din neștiință.Si a prisosit foarte harul Domnului nostru, împreună cu credința și cu dragostea cea întru Hristos Iisus.Vrednic de credință și de toată primirea e cuvântul că Iisus Hristos a venit în lume ca să mântuiască pe cei păcătoși, dintre care cel dintâi sunt eu.” (1 Tim.1,13-15)

Prin Sfânta Taină a Maslului se dă vindecare sufletească și trupească, prin rugăciunea credinței, celui bolnav prin restaurarea comuniunii lui cu Dumnezeu și cu semenii, prin preoți, această Taină vindecă suferința celor bolnavi prin adâncimea comuniunii lor cu Hristos și cu Biserica.

Practicarea ei obișnuită este arătată în *Noul Testament*: „De este cineva bolnav între voi, să cheme preoții Bisericii și să se roage pentru dânsul, ungându-l cu untdelemn întru numele Domnului. Și rugăciunea credinței va mântui pe cel bolnav și-l va ridica pe el Domnul și de va fi făcut păcate se vor ierta lui” (Iac. 5,14-15).

În darul dat Sfinților Apostoli de Mântuitorul, de a vindeca pe cei bolnavi și de a alina suferințele, trebuie să vedem însuși instituirea Taine Sfântului Maslu de către Hristos, iar ungerea cu untdelemn era o practică veche atât la păgâni cât și la evrei. Insuși Domnul Iisus Hristos, în cursul activității Sale, propovăduia Evanghelia împărăției și vindeca toată boala și neputința în popor: „Și, cunoscându-l, oamenii locului aceluia au trimis în tot acel ținut și au adus la El pe toți bolnavii. Și-L rugau ca numai să se atingă de poala hainei Lui; și câți se atingeau se vindecau.” (Mt. 14,35-36)

Am expus texte din *Noul Testament*, care se citesc la savârșirea Sfintei Taine și care exprimă îndemn la răbdare, dragoste, nădejde în puterea lui Dumnezeu, care vindecă bolile sufletești și trupești. Totodată aceste lecturi îi îndeamnă pe cei în suferință să nu-și piardă nădejdea și totodată ne îndeamnă pe toți să ne rugăm unul pentru altul și să fim bucuroși și să aducem mulțumire lui Dumnezeu: „Dați mulțumire pentru toate, căci aceasta este voia lui Dumnezeu, întru Hristos Iisus, pentru voi.” (1 Tes.5,18)

În capitolul referitor la deosebiri interconfesionale am dat citatul de la Sfântul Apostol Pavel: „Căci unul este Dumnezeu, unul este și Mijlocitorul între Dumnezeu și oameni: omul Hristos Iisus.” (1 Tim.2,5), am citat îndemnul și rugăciunea Mântuitorului: „Ca toți să fie una.” (In.17,21), pentru a arăta că aceste deosebiri interconfesionale sunt doar trecătoare și că Dumnezeu prin pronia Sa cerească va rândui ca să-i adune pe toți oamenii în aceeași credință și să fie un singur păstor. În acest capitol al deosebirilor interconfesionale am încercat să arăt pe scurt deosebirile mai importante dintre cele trei confesiuni: ortodoxă, romano-catolică și protestantă, aducând câte un argument din partea fiecărei confesiuni cu privire la Sfintele Taine și poziția ortodoxă. După exprimarea părerilor celorlalte confesiuni creștine, am adus argumente bazate pe temeiul Noului Testament și poziția ortodoxă în acest sens. În acest capitol dar mai ales pe parcursul întregii lucrări am insistat pentru argumentarea Sfintelor Taine pe temeiul textelor directe din *Noul Testament*, pentru că toți eterodocșii vor argumentarea biblică pentru

orice adevăr de credință și de aceea nu am pus mare accent pe părerile unor teologi sau exegeți ci mai ales pe textele din *Noul Testament* care vorbesc de la sine despre temeiul acestor Sfinte Taine. Valoarea Sfintelor Taine este incontestabilă și în vremurile moderne de astăzi pentru că Cel ce le săvârșește prin episcopi și preoți este veșnic prezent: „Iisus Hristos, ieri și azi și în veci, eate același.” (Evrei 13,8).

Înțelegerea Sfintelor Taine și în general a tainelor lui Dumnezeu nu se poate face pe cale rațională, rațiunea noastră fiind un fir de nisip față de rațiunea lui Dumnezeu, de aceea tot ceea ce ține de înțelepciunea și rânduielile dumnezeiești poate fi înțeles doar prin credință adevărată și statornică, iar pentru cei care au această credință se văd rezultatele creșterii lor duhovnicești și aceasta se vede și în comportamentul lor zilnic prin faptele lor.

În concluzie vedem că toate aceste Sfinte Taine au temei în Sfânta Scriptură, dar mai ales în cărțile Noului Testament și de aceea ori de câte ori avem vreo nelămurire sau vrem să dăm explicații referitoare la Sfintele Taine, trebuie să argumentăm acest lucru cu temeiuri din Sfânta Scriptură și să cităm textele care fac referire la ele.

Să urmărim îndemnul Mântuitorului: „Cercetați Scripturile.” (In. 5,39), pentru a justifica temeiul fiecărei Taine care se regăsește în *Noul Testament*.

BIBLIOGRAFIE

I. Ediții ale Sfintei Scripturi

1. SFANTA SCRIPTURA Ediție Jubiliară a Sfântului Sinod, Tipărită cu binecuvntarea și prefața Prea Fericitului Părinte TEOCTIST, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, versiune diortosită după Septuaginta, redactată și adnotată de Bartolomeu Valeriu Anania, Arhiepiscopul Clujului, sprijinit de numeroase alte osteneli, Ed. IBMBOR, București, 2001
2. BIBLIA sau Sfânta Scriptură, tipărită cu aprobarea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române și cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte DANIEL, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Romane, Ed. IBMBOR, București, 2010.
3. BIBLIA sau Sfânta Scriptură, redactată și adnotată de I.P.S. Bartolomeu Valeriu (Anania), Ed. Renașterea, 2009, Cluj-Napoca, p.137, (1846 p.)
4. BIBLIA HEBRAICA STUTTGARTENSIA, Ed. de K. Ellinger și W. Rudolph, Stuttgart, 1977.
5. LA BIBLE, traduction oecuménique (TOB), édition integrale, Leș Édition du Cerf et Société Biblique Française, Paris, 1988.
6. SEPTUAGINTA Ed. de Prof. D.Dr. Alfred Rohlfs, 2 vol., Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart, 1935.
7. THE HOLY BIBLE, New International Version, containing the Old Testament and the New Testament, International Bible Society, Colorado, 1984.

8. LA SAINTE BIBLE, traduite des textes originaux et grec par Louis Segond, docteur en theologie, Societe biblique de Geneve, 2002.
9. THE NEW TESTAMENT OF OUR LORD AND SAVIOR CHRIST, translated out of the original greek, and with the former translation diligently compared and revised, the Gideons Internațional, Nashville, Tennessee, U.S.A.
10. THE GREEK NEW TESTAMENT, edited by Kurt Aland, Matthew Black, Carlo M. Martini, Bruce M. Metzger and Allen Wikgren în cooperation with the Institute for New Testament Textual Research, Münster Westphalia, Third Edition, United Bible Societies, Stuttgart 1983.

II. Dicționare biblice, concordanțe și enciclopedii

1. NOUL DICTIONAR UNIVERSAL AL LMBII ROMANE Ed. Litera Internațional, Chișinău – București, 2006, 1676 p.
2. DOUGLAS, J.T. M.A., B.D., S.T., Ph. D., Dicționar biblic, Societatea misionară română, redactor general Christianity Today, Ed., „Cartea creștină”, Oradea, 1995, 1356 p.
3. DICTIONAR GREC-ROMAN AL NOULUI TESTAMENT, Societatea Biblică Interconfesională din România, București, 1999.
4. ALLAND, K., Vollständige Konkordanz zum Griechischen Neuen Testament, 2 vol., Berlin, New- York, 1978.
5. BAILY, A., Dictionnaire grec-français, neuvième édition revue, Hachette, Paris, 1950
6. BROWN, Colin, The New International, Dictionary of New Testament Theology, vol.I, General Editor Colin Brown (Zondervan 1985), Michigan, U.S.A., 1975, 3674 p.
7. BRANIȘTE, Ene, Pr. Prof. Dr., Ecaterina Braniște prof. Dicționar enciclopedic de cunoștințe religioase, Ed. Diecezana, Caransebeș, 2001, 560 p.
8. BRIA, Pr. Prof. Dr., Ion, Dicționar de Teologie Ortodoxă, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1994.
9. FREEDMAN, David, Noel, Dictionary, The Anchor Yale Bible, Doubleday, New York, London, Toronto, Sydney, Auckland, 1992, 128 p.
10. KITTEL, Gerhard, Friedrich, G., & Bromiley, G. W., Theological dictionary of the New Testament, Translation of: Theologisches Worterbuch zum Neuen Testament, Electronic edition in Libronix Digital System 3.0b, Grand Rapids, Mich.: W. B. Erdmans, c1985, 1985.

11. MIRCEA, Pr. Dr. Ioan, Dicționar al Noului Testament, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1995, 580 p.

12. STUHLMUELLER, Carroll, The Collegeville Pastoral Dictionary of Biblical Theology, The Liturgical Press, Collegeville, Minnesota, 1996, 1116 p.

III Comentarii biblice

A) Patristice

1. ACTELE MARTIRICE, col. P.S.B. 11, studiu introductiv, trad., note și comentarii Pr. Ioan Rămureanu, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1982.

2. APOLOGETI DE LIMBA GREACA, col. „P.S.B.” 2, trad., introd., note și indice de Pr. Teodor Bodogae, Pr. Olimp Căciulă, Pr. Dumitru Fecioru, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1980.

3. APOLOGETI DE LIMBA LATINA, col. „P.S.B.” 3, trad. Nicolae Chițescu, Eliodor Constantinescu, Paul Papadopol, David Popescu, introducere, note și indici Nicolae Chițescu, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1981.

4. FILOCALIA, vol. III (Sf. Maxim Mărturisitorul), traducere din greacă de Pr.Prof.Dr. Dumitru Stăniloae, Ed. Humanitas, București, 1999.

5. FILOCALIA, vol. IV (Sf. Ioan Damaschin), traducere din greacă de Pr.Prof.Dr. Dumitru Stăniloae, Ed. Humanitas, București, 2000.

6. FILOCALIA, vol. VI, (Sf. Simeon Noul Teolog), traducere din greacă de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Ed. I.B.M.B.O.R., 1977.

7. SFANTUL IOAN DAMASCHIN, Dogmatica, IV,16, traducere de Pr. Dumitru Fecioru Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1943.

8. SFANTUL SIMEON AL TESALONICULUI, Despre Sfânta Biserică, în Tratat asupra tuturor dogmelor credinței noastre ortodoxe, trad. Toma Teodorescu, București, 1865.

9. SFANTUL VASILE CEL MARE, Scrieri, partea a III-a, Despre Sfântul Duh, col. „P.S.B.” 12, trad. Pr.Prof.Dr. Constantin Cornițescu, Pr. Teodor Bodogae, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1988.

10. SFANTUL AMBROZIE AL MEDIOLANULUI, „P.S.B.” 53, Scrieri, partea a doua, trad. în rom. Pr. Prof. Dr. Ene Braniște. Ed. I. B. M. B. O. R., București, 1994.

11. SFANTUL GRIGORE DE NAZIANZ, Despre preoție, trad. de Prof. Dumitru Fecioru, în rev. „B.O.R.”, nr.1-2, 1968.
12. SFANTUL IOAN GURA DE AUR, Sfântul Grigorie din Nazianz, Sfântul Efrem Sirul, Despre preoție, trad. din limba greacă veche, introducere și note de Pr. Prof. Dumitru Fecioru, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 2007, 320 p.

B) Moderne

1. *** HOTARARILE SFINTELOR SINOADE ECUMENICE, Ed. Sf. Nectarie, București, 2003.
2. ***CONCORDANTA BIBLICA TEMATICA, Ediție revăzută și completată de Pr. Vasile Dogaru și Pr. Neculai Dorneanu după lucrarea “Călăuză predicatorului” de Dr. Constantin Chiricescu și Ionom Constantin Nazarie, Ed.Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, Iași, 2000, 526 p.
3. ABRUDAN, pr. prof. dr. Dumitru, Cornițescu, diac. prof. dr. Emilian, Arheologie biblică pentru facultățile de teologie, EIBMBOR, București, 1994, 352 p. + XXXII planșe.
4. ALBRIGHT, W.F. and Mann, C.S., Matthew, The Anchor Bible, Doubleday & Company, Inc., Garden City, New York, 1971, 366 p.
5. ARTHUR, A. Just Jr., Luke, Anicent Christian Commentary on Scripture, New Testament III, General Editor by Thomas C. Oden, Inter Varsity Press, Downers Grove ,Ilinois, 274 p.
6. BALANA, pr. Gh., Intâia Epistolă sobornicească a Sfantului Apostol Ioan, cap. V, 7. Studiu istoric și comentariu, în MO 12/1974, pp. 36-41.
7. BAUCKHAM, Richard, James, New Testament Readings, Routledge, London and New York, 2002, 244 p.
8. BARRETT, C.K., The Gospel according to St.John, The Westminster Press Philadelphia, 1978, 594 p.
9. BARRETT, C.K., The Holy Spirit and the Gospel Tradition, London, 1996
10. BROWN, E., Raymond, S.S., The Gospel according to St.John, New York, 1970, 538 p.

11. CULLMANN, Oscar, *The Christology of the New Testament* Philadelphia: Westminster, 1963.
12. CHANCE, Bradley J., *Acts*, Smyth & Helwys Bible Commentary, 2007, 562 p.
13. DAUBE, D., *The New Testament and Rabbinic Judaism*, London, 1956.
14. FITZMYER, Joseph A., S.J., *The Gospel according to Luke I-IX*, *The Anchor Bible*, vol.28, Doubleday & Company, Inc., Garden City, New York, 1981, 834 p.; *Luke X-XXIV*, 1985, pp.841-1628.
15. HARITIN, Patrick J, James, (Sacra Pagina Series), vol.14, Daniel J. Harrington, S.J. Editor, A Michael Glazier Book, Collegeville, Minnesota, 2003, 316 p.
16. HAGNER, Donald A., *Matthew 14-28*, *Word Biblical Commentary*, vol.33B, Word Books, Publisher, Dallas, Texas, 1995, 866 p.
17. HORT, Fenton John Anthony, Weatcott, Brooke Foss, Page, Thomas Ethelbert, *The Acts of the Apostles*, Cambridge University Press, 2009, 270 p.
18. KARAVIDOPOULOS, Prof. Univ. Dr. Ioannis, *Comentariu la Evanghelia după Marcu*, Traducere de Drd. Sabin Preda, Ed. Bizantină, București, 2001, 390 p.
19. LAWS, Sophie, *A commentary on The Epistle of James*, Adam & Charles Black, London, 1980, 272 p.
20. LUCK, Ulrich, *Das Evangelium nach Mathäus*, Zürcher Bibelkommentare, Theologischer Verlag Zürich, 1993, 322 p.
21. LOPUHN, A. P., *Comentar la Evanghelia dela Mateiu*, trad. în rom. de Patriarhul Nicodim, Ed. Secției culturale a Sf. Episcopii a Bucureștilor, București 1946, 692 p.
22. LINCOLN, Andrew T., *Word Biblical Comentar Lincoln Andrew T., Word Biblical Comentar*, vol.43, *Ephesians*, Word Books, Publisher, Dallas, Texas, 1990, 470 p.
23. LUZ, Ulrich, *The Theology of the Gospel of Matthew*, *New Testament Theology*, translated by J. Bradford Robinson, Cambridge University Press, 1995, 166 p.
24. MATERA, Franc J., *New Testament Christology*, Louisville; Westminster John Knox Press, 1999.
25. MORRIS, Leon *The Gospel according to Matthew*, Grand Rapids, Mich. Leicester, England: W.B. Eerdmans; Inter-Varsity Press, 1992, p.14

26. MOUNCE, William, D., Pastoral Epistles, Word Biblical Commentary, vol 46 (WBC 46), 2000,pdf.,642 p.
27. NECULA, Pr.Prof.Dr., Nicolae,D., Pr. Asist. Drd. Silviu Tudose, Pr.Lect. Dr. Marian Mihai, Sfântul Botez și Sfânta Cununie azi, Îndrumător teologic, liturgic și pastoral, Ed. „Cuvântul vieții” a Mitropoliei Munteniei și Dobrogei, București, 2011, 108 p.
28. PETRESCU, Arhiepiscop Dr. TEODOSIE, Teza de Doctorat: Cartea Psalmilor și importanța ei în viața pastoral-misionara a Bisericii, „Ovidius” University Press, Constanța, 2001, 450 p.
29. PAINTER, John, Mark`s Gospel, New Testament Readings, Edited by John Court, University of Kent at Canterbury,London and New York, 2005, 236 p.
30. ROVENTA, Pr. Dr. P. Haralambie, Epistola către Coloseni, Tipografia Cărților București, București, 1946, 126 p.
31. SCHLOSSER, Jasques, The Catholic Epistles and The Tradition, University Press, Leuven (Belgium), 2004, 570 p.
32. SCHULZ, S.,Q. Die Spruchquelle der Evangelisten, Zürich, 1972.
33. SEMEN, Pr.Conf.Dr., Petre, Arheologia biblică în actualitate, Ed. Mitropoliei Moldovei și Bucuvinei, Iași, 1997, 234 p.
34. STEINER, Rudolf, Evanghelia după Luca, Traducere de Nicolae Ioan Crăciun, Ed. Univers enciclopedic, București, 1997, 224 p.
35. TEODORESCU, Pr. Conf. Univ. Dr., Mihail, Viața și persoana umană reflectată în „Cartea Psalmilor”, în „Mărturie comună” – revista Centrului de Cercetări Interdisciplinare Religie și Știință „Sfântul Maxim Mărturisorul”, Facultatea de Teologie Târgoviște, Anul IV, nr.1(4), Ed.Bibliotheca, Târgoviște, 2008, pp.189-205.
36. TOFANA, Pr. Conf. Dr., Stelian, Iisus Hristos Arhiereu veșnic (După Epistola către Evrei), Ediția a II-a, revizuită și îmbunătățită, Ed. Presa Universitară Clujană, Cluj- Napoca, 2000, p.556
37. TOFANA, Pr.Prof.Dr., Stelian „ΟΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΙ” and „ΟΙ ΕΠΙΣΚΟΠΟΙ” in Paul`s Discourse in Miletus (Acts 20,17-35) – A Reference to the Sacramental Priesthood of the Earl Church? An Orthodox Exegetical Perspective, în „Sacra Scripta”-Journal of the Centre for Biblical Studies, Cluj-Napoca, year VIII, nr.2, 2010, 240 p.
38. WALKE, Rolf, Die Heilsgeschichte im ersten Evangelium, Frlant 91,Göttingen, Vandenhoeck & ruprecht, 1967.

39. WIEFEL, Wolfgang, Das Evangelium nach Matthäus, Theologischer Handkommentar zum Neuen Testament, Evangelische Verlagsanstalt, 1998, 494 p.
40. WILLIAM Nagel und Eberhard Schmit, Der Gottesdienst în vol. „Handbuch der Practischen Theologie”, Ed. Evangelische Verlagsanstalt, Berlin, 312 p.
41. YOUNG, Frances, Margaret, The Theology of the pastoral letters, University Press, Cambridge, 1994, 170 p.

IV. Introduceri și lucrări de Teologie Biblică

1. AGOURIDIS, Savvas, Comentariu la Apocalipsa Sfântului Ioan, Colecția Biblioteca Teologică Universitară, Ed. Bizantină, București, 2001,
2. BROWN, Raymond, E. S.S. Joseph A. Fitzmyer, S.J. Roland E. Murphy, O. Carm. Introducere și comentariu la Sfânta Scriptură, Traducere și prelucrare pentru limba română Pr. Dumitru Groșan, Ed. Galaxia Gutenberg, 2008, 448 p.
3. CULLMANN, Prof. Dr. Theol. Oscar, Die christologie des Neuen Testaments, Tübingen, 1957, p.352
4. CONSTANTINESCU, Pr. Prof. Dr. Ioan, Studiul Noului Testament, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 2002, p.426
5. COMAN, Pr. Prof. Dr. Constantin, Erminia Duhului, , Colecția Biblioteca Teologică Universitară, Ed. Bizantină, București, 2001,
6. CORNITESCU, Pr. Prof. Dr., Emilian, Pr. asist. univ. drd. Nicolae Popescu, *Vechiul Testament* și actualitatea lui, Ed. Europolis, Constanța, 2008, 314 p.
7. CORNITESCU, Pr. Prof. Dr., Emilian, Pr. asist. univ. drd., Nicolae Popescu, *Vechiul Testament-Aspecte religios-morale, culturale și sociale*, Ed. Europolis, Constanța, 2008, 200 p.
8. GHEORGHIU, Vasile, Introducere în Sfintele Cărți ale Testamentului Nou, Cernăuți, 1929
9. GUTHRIE, Donald, New Testament Introduction, Downers Grove, Illinois, S.U.A., 1990.
10. KARAVIDOPOULOS, Prof. Univ. Dr., Ioannis, Comentariu la Evanghelia după Marcu, trad. de Drd. Sabin Preda, Ed. Bizantină, București, 2001, 386 p.
11. LOPUHIN, A.P. „Библийская история (Istoria biblică), vol. I, II, Sankt Petresburg, 1890, 1042 p

12. MARXEN, Willi, Introduction to the New Testament, Oxford, Blackwell, 1968.
13. MIHOC, Pr. Prof. Dr., Vasile, Sfânta Evanghelie de la Ioan (Introducere și comentariu), Ed. Teofania, Sibiu, 2003, p.190.
14. NEAGA, Nicolae, Hristos în *Vechiul Testament*, Sibiu, 1994.
15. PRELIPCEANU, V., Studiul Vechiului Testament, București, 1995.
16. PREDA, Constantin, Cartea neamului lui Iisus Hristos, E.I.B.M.B.O.R., București, 2006.
17. ROVENTA, Pr. Dr., Haralambie, Epistola întâi către Tesaloniceni a Sfântului Apostol Pavel. Introducere și comentariu, Tipografia cărților bisericești, București, 1938
18. TOFANA, Pr.Prof.Dr.,Stelian, Introducere în studiul Noului Testament, vol.II, Ed. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2002.
19. TOFANA, Pr.Prof.Dr., Stelian, Silviu Ioan Negruțiu, Dan Eliodor Moldovan, Florin Codrea, Mirela Mățăoanu, Cercetarea Noutestamentară românească,- Ghid bibliografic-,Seria Biblică Nr.1, Universitatea „Babeș-Bolyai” –Centrul de Studii Biblice-, Cluj-Napoca, 2004, 502 p.
20. TOFANA, Pr.Prof.Dr.,Stelian, Introducere în Studiul Noului Testament, vol.I, Text și Canon. Epoca Noului Testament, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 1997, 350 p.; și ediția a 2-a, revizuită și îmbunătățită, 2000, 434 p.
21. TOFANA, Introducere în Studiul Noului Testament, vol.II, Sf. Evanghelii după Matei și Marcu. Documentul Quelle, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2001, 454 p.
22. TOFANA, Introducere în Studiul Noului Testament, vol.III, Sf. Evanghelii după Luca și Ioan. Problema sinoptică, Presa Universitară Clujeana, Cluj-Napoca, 2002, 468 p.
23. TOFANA, Simbolism și sacramentalitate în Evanghelia a IV-a, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2003, 342 p.
24. TOFANA, Studiul Noului Testament (partea I). Curs pentru anul I de studiu, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2003, 253 p.
25. VEZAN, Pr.Dr., Sabin, Epistola Sfântului Apostol Pavel către Tit, Introducere, traducere, comentariu și teologie, Ed.I.B.M.B.O.R., București, 1994, 416 p.
26. ZIZIOULAS, Ioan, Compendiu neotestamentar de introducere și exegeză, tiparul executat la SC Grafica Prahoveană S.A., Ploiești.

V. Cărți de Teologie

1. BUCHIU, Pr.Prof.Dr., Ștefan, Pr.Lect.Dr. David Pestroiu, Taina Sfântului Maslu și îngrijirea bolnavilor, Ed. „Cuvântul vieții”, al M.M.D., București, 2012, 352 p.
2. CITIRIGA, Pr. Dr. Vasile, Antropologia hristologică în teologia ortodoxă, vol. II, Ed. ExPonto, Constanța, 2003
3. COMAN, Pr.Prof.Dr., Constantin, Între iluzia împlinirii și certitudinea eșecului, Ed. Bizantină, ediție îngrijită de Garoafa Coman, București, 2013, 257 p.
4. COLOTELO, Pr., Dumitru, Pr. Mihail D. Colotelo, Nomocanonul Sfântului Petru Movilă, Ed. Arhiepiscopiei Tomisului, Constanța, 2014, 312 p.
5. CABASILA, Nicolae, Tâlcuirea Dumnezeieștii Liturghii și despre viața în Hristos, trad. Pr.Prof.Dr. Ene Braniște și Pr. Prof.Dr. Teodor Bodogae, Ed. Arhiepiscopiei Bucureștilor, 1989, p.298
6. DUNN, D. G. James, The Theology of Paul the Apostle, Ed. T&T CLARK, Edinburg Scotland, 1998, 808 p.
7. FLORENSKI, Pavel, Stâlpul și Temelia Adevărului, trad. de Emil Iordache, Pr. Iulian Friptu și Pr. Dimitrie Popescu, Editura Polirom, Iași, 1999.
8. FORD, David end Mary (trad. din engleză Constantin Făgețan), Căsătoria cale spre sfințenie, Ed. Sofia, București, 2007, 318 p.
9. FLOCA, Arhid. Prof. Dr. N. Ioan, Canoanele Bisericii Ortodoxe, - note și comentarii, Ed. Polsib, Sibiu, 1992, 258 p.
10. GORANIOV, Irina, Sf. Serafim de Sarov, traducere de Arhimandritul Paulin Lecea, Schitul Sf. Serafim de Sarov, 1999, 13 p.
11. GUARDINI, Romano, Despre semnele sacre, (traducere din germană de Viorica Nișcov), Editura Humanitas, București, 2003
12. GAVRILA, Pr. Dr. Vasile, Cununia – viață întru Împărăție, Fundația „Tradiția românească”, București, 2004, 454 p.
13. IONESCU, Răzvan, Știința comunicării și sensul demersului teologic, în vol. Știința și teologie, București, 2001
14. ISTODOR, Pr. Dr. Gheorghe, Iubirea creștină și provocările contemporane, Ed. Sigma, București, 2006, 262 p.

15. JURGEN, Henkel, Îndumnezeirea și etica a iubirii în operă părintelui Dumitru Stăniloae, traducere de diacon Ioan I. Ică Jr., Ed. Deisis Sibiu, 2003
16. KAVASOKALIVITUL, Neofit, Sfântul Nicodim Aghioritul, Despre Dumnezeiasca împărășanie cu preacuratele lui Hristos taine, Ed.Orthodoxos kypseli, Tesalonic – Grecia,1992, 120 p.
17. LOSSKY, Vladimir, Teologia mistică a Bisericii de Răsărit, traducere, studiu introductiv și note de Pr. Vasile Răducă, Editura Anastasia, București, 1990
18. LARCHET, Jean Claude, Terapeutica bolilor spirituale (trad. rom. de Pr.Prof.Dr. Vasile Mihoc), Ed. Sophia, București, 2001, 318 p.
19. LUDWIG, Hertling, S.J.,Istoria Bisericii (catolice)(Geschichte der Katolischen Kirche), Ed.îngrijita și trad. De pr. prof.dr. Emil Dumea, Ed.Ars Longa, Berlin,1967 p.53 (634 p.)
20. MIHOC, Preot, Dr. Constantin,Taina căsătoriei și familia creștină , Ed. Teofania,Sibiu, 2002
21. MIHALCESCU, Mitropolitul Moldovei și Sucevei, Irineu Catehismul creștinului ortodox,București, 1942
22. MEYENDORFF, John, Teologia Bizantină, traducere din limba engleză de Pr. Conf.Dr. Alexandru Stan, Ed.I.B.M.B.O.R., București, 1996
23. MIHALTAN, I. P. S. Ioan, Preoția Mântuitorului Hristos și Preoția bisericească ,Teză de doctorat, Editura Episcopiei Oradea, 1993
24. MEYENDORFF, Jean, Le Mariage dans la perspective orthodoxe, YMCA-PRESS, Paris, 1986, trad. în rom. de Cezar Login, „Căsătoria perspectivă ortodoxă”, Ed. Patmos, Cluj –Napoca, 2007, 147 p.
25. MIHOC, Pr. Prof. Dr., Constantin, Taina căsătoriei și familia creștină, Ed.Teofania, Sibiu, 2002, 18 p.
26. MIRON, Arhimandrit Lector Univ. Dr., Vasile, Sfintele Taine și ierurgii în ritual liturgic ortodox, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 2002, 240 p.
27. MITROFANOVICI, Dr., Vasile, Liturgica Bisericei dreptcredincioase răsăritene, prelucrate, completate și editate de Prof. Dr. Teodor Tarnavschi, Cernăuț, 1909, 842 p.
28. MLADIN, Mitropolit, Nicolae, Sfânta Taină a căsătoriei, în„Telegraful român”, august, 1973, p.2

29. NECULA, Pr. Prof. Dr., D. Nicolae Tradiție și înnoire în slujirea liturgică, vol. I-IV, Galați, 1996, 252 p.
30. NICULCEA, Pr. Lector Univ. Dr., Adrian, Teologie Dogmatică Ortodoxă Comparată - manual, Ed.Arhip., București, 2001, 438 p.
31. NECHITA, Pr. Prof. Univ. Dr. Vasile, Misiunea Bisericii în lumina lui Hristos, Ed. Vasiliana, Iași, 2009, p.416
32. ODO, Casel, Das christliche kult mysterium, Ed. Friedrich Pustet, Regensburg, 1960, 244 p.
33. PELIKAN, Jaroslav, Tradiția creștină, trad. de Silvia Palade, Ed. Polirom, 2004, 400 p.
34. PALADE, Pr. Dr., T. Stanica, Taina Sfintei Spovedanii, mijloc de pastorație individuală, Ed. Sf. Mina, Iași, 2002, 242 p.
35. RUNCAN, Pr. Lect. Univ. Dr., Nechita, Studii de teologie istorică și patristică, vol. 2, ed. Performantica, Iași, 2006, p.576.
36. RADU, Pr. Lect., Dumitru, Îndrumări misionare, Ed.I.B.M.B.O.R., București, 1986.
- 37.RADUCA, Pr. Dr. Vasile, Antropologia Sfântului Grigorie de Nyssa, Ed I.B.M.B.O.R.,București, 1996
38. STAN, Pr. Dr. Răzvan, Antropologia din perspectiva hristologica, Ed.Arhipiscopiei Tomisului, Constanța, 2007. p.572
39. STREZA, Dr. Laurențiu, – Episcopul Caransebeșului, Tainele de inițiere creștină în bisericile răsăritene, Ed. Trinitas, Iași, 2002, 190 p.
40. SUTTNER, Ernst Christoph, Fragen der Sakramentenpastoral în ortodox – katolisch gemischten gemeinden, Ed. Friedrich Pustet, Regensburg, 1979, 150 p.
41. SAVA, Pr., Viorel, Taina mărturisirii în riturile liturgice actuale, Ed. M.M.B.,Trinitas, Iași, 1999, 268 p.
42. STANILOAE, Pr. Prof. Dr., Dumitru, Spiritualitate și comuniune în Liturghia ortodoxă, Ed. M.O., Craiova, 1986, 438 p.
43. STREZA, Pr. Asist., Liviu, Botezul în diferite rituri liturgice creștine,- teza de doctorat, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1985, 276 p.
44. SESAN, Episcop al Oradiei, Valerian Flori alese din grădina Sfintelor Scripturi, Ed. Episcopiei Ortodoxe Române, Oradea, 1953, 388 p.

45. SPIDLIK, Tomas, Spiritualitatea Răsăritului Creștin; Rugăciunea, traducere Diacon Ioan I. Ică jr., Editura Deisis, Sibiu, 1998, pag. 125.
46. STOICA, Pr. Lect., Ion, Preoția în lumina teologiei catolice, protestante și ortodoxe, teză de doctorat, București, 2003.
47. ТЕРЕНИ, Pr. Prof. Dr., Vaseliy, Тercovne pravo (Dreptul bisericesc- în limba rusă), Moscova, 1996, 307 p.
48. VINTILESCU, Pr., Petre, Spovedanie și duhovnicie, Episcopia Ortodoxă Română, Alba – Iulia, 1995, 312 p.
49. ZIZIOULAS, Ioan, Ființa eclesială, Editura Bizantină, București, 1999, Cunoașterea lui Dumnezeu I. Andrei, Arhiepiscopul Alba Iulia, Dinamica despătimirii, Ed. Renașterea, 2001
50. WHITE, G. Ellen, Calea mântuirii, (Steps to Christ, Ed. Fleming H. Revell, 1890, 128 p.), reeditat Ed. Viața și sănătatea, București, 2008, 96 p.
51. YANNARAS, Christos, Libertatea moralei, traducere de Mihai Cantuniari, Ed. Anastasia, 2004

VI. Cărți de cult

1. *** Aghiasmatar, ediție tipărită cu aprobarea Sfântului Sinod și cu binecuvântarea Preafericitului Părinte TEOCTIST, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, ediția a V-a, Ed. I.B.M.B.O.R., 1992 și ediția a VI-a 2002, 456 p.
2. *** Apostolul, ediție tipărită cu aprobarea Sfântului Sinod și cu binecuvântarea Preafericitului Părinte DANIEL, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Ed. I.B.M.O. București, 2014, 462 p.
3. *** Arhieratikon, ediție tipărită cu aprobarea Sfântului Sinod și cu binecuvântarea Preafericitului Părintelui TEOCTIST, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1993, 244 p.
4. *** Evanghelia, ediție tipărită cu aprobarea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române și cu binecuvântarea Preafericitului Părinte TEOCTIST, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, București, 2001, 369 p.
5. *** Liturghier, tipărit cu aprobarea Sfântului Sinod și cu binecuvântarea Preafericitului Părinte DANIEL, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Ed. I.B.M.O., București, 2012, 610 p.

6. *** Molitfelnic, publicat cu aprobarea Sfântului Sinod și Binecuvântarea Preafericitului Părinte DANIEL, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Ed.I.B.M.O., București, 2013, 820 p.
7. *** Moletovnek, (МОЛИТОВНИК),(Carte de rugăciune, în limba ucraineană),Ediție tipărită cu binecuvântarea Înalț Preasfințitului Konstantin, Mitropolit al Bisericii Ortodoxe Autocefale Ucrainene din America, Ed. Eparhiei Harkiv-Poltava, ediția a III-a, Harkiv, 2007, 268 p.
8. *** Slujebnic, (Служебник), (Liturghier, în limba ucraineană), Ediție tipărită cu aprobarea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Ucrainene – patriarhatul Kievului, cu binecuvântarea Prefericitului Părinte FILARET, Patriarh al Kievului și a toată Rusy- Ucraina, Kiev, 2011, vol.I-240 p., vol.II-270 p.

VII. Studii și articole

1. ARAPASU, Arhiepiscop și Mitropolit, Teoctist Preoția creștină , în „M.O.”,XXV (1973), nr. 9-10
2. BEL,Pr.Prof. Dr., Valer, Biserica și Euharistie, în„S.T.”, Seria a II-a, Anul XXXIV, nr.3-4, mart.-apr.,1982, (pp.230-242)
3. BRIA, Drd. Ion, Despre Sfintele Taine, în „S.T.”, XLIX (1997), nr. 3-4
4. BRANISTE, Pr. Prof. Dr. Ene, Explicarea Botezului în „Catehezele baptismale” ale Sfântului Ioan Gură de Aur, în „S.T.”, An XXII, 1970, nr.7-8, pp.507-527.
5. CIOBOTEA, Protos. Conf. Dr., DANIEL, Înțelesurile conciliarității Ortodoxe și participarea credincioșilor la ea astăzi, în „O”, Anul XXXVIII, nr.4, oct.-dec. 1988, București, p.115 (pp.113-136)
6. COMAN, Pr. Prof. Dr. G. Ioan, Sfintele Taine în concepția vechilor catolici și Poziția Bisericii Ortodoxe în acest domeniu, în „M. O.”, anul XX, nr. 5-6, 1968, Craiova, p.385
7. CORNITESCU, Diac.Prof., Emilian, Prima tipărire integrală a Sfintei Scripturi în limba română, în „O”, Anul XL, nr.1,ian.-mart., 1989,București, (pp.146-151)
8. CORNITESCU, drd. Emilian, Raporturile între părinți și copii după cărțile didactice ale Vechiului Testament, în „ S.T.” 12/1969, pp. 100-110.

9. CORNITESCU, drd. Emil, Profeții Vechiului Testament despre preoție, în „S.T.” 78/1967, pp. 482-491.
10. EFTIMIE, Pr. Andrei, Taina Sfântului Botez un obicei?, în „B.O.R.”, An XLIX, 1931, nr.1, pp.45-48;
11. FLOCA, Arhid. Pr. Prof. Ioan, Căsătoriile mixte în lumina învățaturii și practicii ortodoxe, în „M.A.”, Anul XXXIV, nr. 5, 1989, Sibiu. pp.237-252.
12. GIBA, Drd., Gheorghe, Taina Mirungerii- studiu canonic interconfesional, în „O”, Anul XXXVIII, nr.4, oct.-dec., 1988, p.110 (pp.110-113)
13. GHEORGHESCU, Arhim. Prof. Chesarie, Sfânta Euharistie - Paharul vieții, paharul comuniunii, în „G.B.”, nr. 3-4, 1973
14. GALERIU, Pr. Prof. Dr. Constantin, Slujirea preoțească după Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție, în rev. „S.T.”, an. XXIX, nr.1-2, 1977
15. GHEORGHE, Pr. D. Ioan, Cufundare, nu stropire, în „B.O.R.”, An XLIX, 1931, nr.9, pp.522-527.
16. GEORGESCU, Pr. Mag. Mihai, Sfintele Taine, după catehezele Sfântului Chiril al Ierusalimului, „S.T”, seria II, anul XI, nr.7-8, 1959, Ed.I.B.M.B.O.R., București, pp.428-443.
17. IOANICESCU, Pr. Lector Ioan, Tâlcuirea Sfintelor Taine după opera Sfântului Simeon al Tesalonicului, în „M.O.”, anul XLVII, nr.1-2, 1995, Craiova, pp.16-36.
18. JOITA, Pr. Drd. Alexandru, Sfânta Taină a Euharistiei – Taina iubirii jertfelnice, în „S.T.”, An. XXVII (1975), nr. 9-10
19. MARTIN, F., The Image of the Shepherd in the Gospel of St. Matthew, în ScEs 27 (1975) 261-301
20. MIHALTAN, Pr. Lector, Ioan, Preoția Mântuitorului Hristos și preoția bisericească (teză de doctorat), în „M.A.”, An XXIX (1984), nr. 11-12, pag. 812; vezi și Ediția reeditată de Editura Episcopiei Oradea, 1993.
21. MIHOC, Pr. Vasile, Preoția după *Noul Testament* , în „M.M.S.”, nr. 5-6, 1974
22. MIRCEA, Pr., Ioan, Preoția harică și preoția obștească , în „O.”, An XXXI (1979), nr. 2
23. MIRCEA, Pr., Ioan, Taina Botezului, în „O.”, An XXXI, 1979, nr.3-4, pp.461-476.

24. MIHOC, Pr. Prof. Dr., Vasile, Preoția după *Noul Testament*, în „M.A.”, nr.4-5,1974
25. MIHOC, pr. prof. Vasile, Căsătoria și familia în lumina Sfintei Scripturi. Nașterea de prunci, scop principal al căsătoriei, MA 910/1985, pp. 581-592.
26. MOLDOVAN, Pr. Conf., Ilie, Taina Nunții, în rev. „O”, anul XXXI (1979), București, nr.3-4, 519 p.
27. POPESCU, Pr. Prof., Dumitru, Sfânta Taină a Preoției – ierarhia sacramentală după Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție. Preoția obștească, în „O”, Anul XL, nr.1, ian.-mart., 1989, București, (pp.7-13)
28. POPESCU, Prof., M.Teodor, Sfințenia și răspunderile preoției, în „S.T.”, IV(1952), nr. 3-4
29. PETRESCU, Macedon, Idei moral-sociale în scrierile profeților mari ai Vechiului Testament, în revista „S.T.”, București, Anul XXXVI nr. 1-2,1984, p. 103-109;
30. Idem, Sfânta Liturghie cale spre mântuire, cotidianul „Observator de Constanța”, Anul VI, Nr.1304, 12-13 ianuarie 2002, p.1;
31. Idem, Harul, credința și faptele bune, cotidianul „Observator de Constanța”, Anul VI, Nr.1310, 19-20 ianuarie 2002, p.1;
32. Idem, Săptămâna de rugăciune pentru unitate creștină, „Observator de Constanța” an VIII,Nr. 1910 24-24 ianuarie 2004, pag.1-2
33. POPESCU, Diac. Prof., Vintilă, Învățătura diferitelor Biserici creștine despre preoție, (trad), în „G.B.”, Anul XX, 1961, nr. 5-6, pp.428-435.
34. POP, Pr., Vasile, Sfintele Taine: temeuri scripturistice, „G.B.”, Anul XXXIV, nr.1-2, 1975, București, pp.41-48.
35. RADUCA, Diac. Asist., Vasile, Taina Sfântului Maslu în viața creștinului, în „B.O.R.” An CVII,1989, nr.7-10, pp.175-189.
36. RADU, Pr.Lector, Dumitru, Caracterul ecleziologic al Sfintelor Taine și problema intercomuniunii, în „O.”, Anul XXX (1978), nr. 1-2
37. REPSCHINSKI, Boris, For He Will Save His People from Their Sins (Matthew 1,21): A Christology for Christian Jews, în: CBQ 69, 2006, pp.248-267.
38. STANILOAE, Pr. Prof. Dr. Dumitru, Sfintele Taine și ierurgiile bisericești în „O”. Anul XXXVII, nr.3, 1985, București, pp.450-455.

39. SCRIBAN, Arhimandrit Iuliu, Botezul copiilor, în „B.O.R.”, An.XLV, 1979, nr.12, pp.730-733;
40. SCHILLEBEECK, E. H., Hristos – Taina întâlnirii noastre cu Dumnezeu, în „O.”, An XVIII, 1966, nr.1
41. SAVA, Diac. Drd., Gheorghe, Preoția lui Hristos – Izvorul și puterea preoției sacramentale, în „S.T.”, XLI (1989), nr. 5-6
42. SLEVOACA, Pr. Prof. Dr. Ștefan, Preoția de hirotonie și preoția credincioșilor în „O” , nr. 2, 1979
43. STAN, Pr. Prof., Liviu, Succesiunea apostolică , în „S. T.”, VII (1955), nr. 5-6
44. ȘTEFAN, Pr. Prof. Dr. Alexe, Colocviu organizat de Conferința Bisericilor Europene cu privire la documentul „Botez, Euharistie, Ministeriu” (Görlitz – R.D.G., 25-28 iun. 1985). în „G.B.” An. CXXX (1983), nr.7-8, pp.505-507.
45. TOFANA, Stelian, Cuvântul lui Dumnezeu ca Euharistie. Înțelegerea și interpretarea Bibliei în lumina experienței euharistice liturgice, din perspectivă ortodoxă, în „Studia Theologia Orthodoxă”, Universitatis Baneş-Bolyai, Cluj-Napoca, 1998, nr.1-2, p.109-125.
46. VERZAN, Pr., Sabin, Epistola întâi către Timotei a Sfântului Apostol Pavel. Introducere, traducere și comentariu (Teză de doctorat), în „S.T.”, An XLI (1989), nr. 1
47. YANNARAS Christos , Commentaier d’un orthodoxe sur la mort de Dieu, în „S.T.” Seria II, Anul XXI, nr. 1-2, ianuarie – februarie, 1969

